

zo ma di *MIDWEEK WANDELEN* do vr za

Deze routebeschrijving na gebruik graag weer inleveren op het uitgiftepunt. © april 2020

Vragen of problemen? Bel Carine Hoogveld op 06 4150 1926

WANDELTOCHT Beelden & Bruggen (centrum).

Vooraf

Nadat we een roeitocht hadden samengesteld langs de werken van beeldhouwer Hildo Krop, de bruggen van Piet Kramer en bouwwerken van de Amsterdamse School, hebben we een deel van deze roeiroute omgezet in een wandel- en fietsroute.

De wandeling, die overigens ook langs werk van andere kunstenaars en bijzondere geveltegels voert, is ca.10 km.

Veel plezier! Opmerkingen, correcties aanvullingen zijn welkom bij Carine Hoogveld of Ida Linse: carineh@xs4all.nl, idalinse@gmail.com
© april 2020.

WANDELROUTE

WE BEGINNEN DE WANDELING LANGS DE AMSTEL BIJ DE WEESPERZIJDE TER HOOGTE VAN CAFÉ DE YSBREEKER (HUISNUMMER 23)

WANNEER JE IN DE RICHTING VAN DE AMSTEL KIJKT, ZIE JE LINKS DE NIEUWE AMSTELBRUG

De door Hendrik Leguyt in samenwerking met Berlage ontworpen **Nieuwe Amstelbrug Brug (brug nr. 101** - alle bruggen in Amsterdam zijn genummerd) verving in 1903 het Amstelveer. De brug is een ratjetoe van stijlen. De afsluithekken van Piet Kramer dateren uit 1929, de lantaarnpalen zijn in art-decostijl uitgevoerd.

Omdat men de Hogesluisbrug in het verleden ook wel met Amstelbrug aanduidde, werd deze brug de Nieuwe Amstelbrug genoemd.

De Ysbreeker (Weesperzijde nummer 23) dankt haar naam aan de ijsbreker, die hier vanaf 1702 lag. In de winter werd de rivier Amstel daarmee ijsvrij gehouden voor de aanvoer van vers water uit de Vecht.

Het rond 1885 door Van Gendt gebouwde café De Ysbreeker werd een ontmoetingsplaats voor kunstenaars en SDAP-leden. Later werd het een van de belangrijkste biljartcentra van Nederland (het nog steeds aanwezige Wilhelminabiljart met een extra 'vijfde poot' verwijst hiernaar).

Na de oorlog volgde een periode van leegstand (een groot deel van de klanten was Joods).

Vanaf 1979 werd 'De Ysbreeker' een centrum voor eigentijdse muziek, waarvandaan radio- en televisieprogramma's uitgezonden werden (zoals 'Hier is Adriaan van Dis').

LOOP VERDER OVER DE WEESPERZIJDE IN DIÉ RICHTING DAT DE HUISNUMMERS AFLOPEN. GA HET TUNNELTJE DOOR EN BLIJF NA HET AMSTELHOTEL DE AMSTEL VOLGEN MET DE AMSTEL LINKS VAN JE

Het Amstelhotel (1863, Outshoorn) is het enige Nederlandse hotel in de hotelclassificatie van World's Best Hotels. Koningin Elisabeth, The Rolling Stones, maar ook Klaas Bruinsma verbleven er.

Tegenover de ingang van het hotel staat een **beeldje van 'De Jonge Rembrandt'** (1968, Wim van Hoorn). Rembrandt liep hier vaak, richting Ouderkerk.

De Hogesluisbrug. Deze door Willem Springer in 1883 ontworpen dubbele basculebrug verving een zeventiende-eeuwse brug. De mondaine uitstraling van de brug (in Parijse stijl) paste bij de functie als toegangsroute voor de per trein aangekomen passagiers van het toenmalige Weesperpoortstation (aan de Wibautstraat). De brug paste bij de allure van het Amstelhotel en het helaas verdwenen Paleis voor de Volksvlijt.

Gietijzeren sierstukken met faunskoppen en stadswapens.

Natuurstenen vaasbalustrades en obelisk die lantaarns dragen. Van de acht lantaarn dragers hebben de twee middelste de vorm van scheepsboegen.

R&ZV De Amstel vond in het oprichtingsjaar 1874 onderdak onder twee van de 22 bogen van de Oude Hooge Sluis. Enkele jaren later verrees een klein clubgebouw op palen naast zuster De Hoop in de Amsteljaghthaven, een grote havenkom waar nu de Sarphatikade en Achterooosteinde liggen. In 1885 werd de Hooge Sluis vervangen door de huidige brug en mocht 'De Amstel' haar eigen onderkomen bouwen. Het werd een chaletachtig gebouw ter hoogte van de Tweede Jan Steenstraat recht tegenover roeivereniging De Hoop.

In 1944 werd om nautisch-tactische redenen het clubgebouw door de Duitsers afgebroken. Na de oorlog werd in 1954 een nieuwe plek gevonden aan de Hobbemakade. (Bron: Jublieumboek R&ZV De Amstel).

De Amstelsluizen zijn in 1673 aangelegd ter verbetering van de waterverversing. De kleine tolhuisjes aan weerszijden van het sluishuisje voor de sluiswachter, waren er om accijns/tol te heffen. Vrijwel alle brugwachtershuisjes zijn tegenwoordig omgebouwd tot 'hotel'.

Carré opende haar deuren in 1887. De paarden, leeuwen, clownshoofden, maskers en circusattributen in de gevel verwijzen naar de functie van het gebouw: circus, revue en theater.

Het circustheater lag vlak bij het (toenmalige) station Weesperpoort, zodat Oscar Carré zijn circusdieren gemakkelijk kon vervoeren.

Brug 242 de Magere Brug. Vanwege het rampjaar in 1672 nam de vraag naar bouwgrond aan de oostkant van de grachtengordel af. Daardoor werd de geplande stenen brug overbodig. Er kwam een goedkoper (houten en smaller) voetgangersbruggetje. In 1691 lag er nog een brug met dertien (smallere) doorvaarten, die in 1871 weer vervangen werd door een dubbele houten ophaalbrug met negen doorvaarten.

De huidige brug is in 1934 geplaatst naar ontwerp van Piet Kramer. Tot 1994 waren er twee brugwachters nodig om met haalkettingen de brug te openen. Bij het sluiten gebruikten ze hun eigen lichaamsgewicht om beide brugdelen tegelijkertijd tegen elkaar aan te sluiten.

De vele ledlichtjes verlenen samen met de replica's van de zeventiende-eeuwse lantaarnpalen van Jan van der Heyden 's avonds de brug een feeëriek sfeer.

BLIJF DE AMSTEL VOLGEN (MET DE AMSTEL LINKS VAN JE)

Het in 1681 in klassieke stijl opgetrokken Oude Vrouwen Huys (nu **Museum Hermitage**) functioneerde tot 2007 als tehuis voor hulpbehoevende bejaarden. Sinds 2009 is het een dependance van de Hermitage uit St. Petersburg.

Loop over **de withouten dubbele ophaalbrug (1972)** vernoemd naar Walter Süskind, die gedurende de Duitse bezetting joodse kinderen hielp ontsnappen uit de Hollandse Schouwburg en de crèche daartegenover. De brug werd rond 1970 ontworpen door architecten van de Dienst der Publieke Werken (Gerit Feiko Janssonius en Dick Sterenberg). Het historiserend houten brugwachtershuisje uit 1972 is eveneens van Dirk Sterenberg.

Brug 236, de Blauwbrug (1883, men maakte gebruik van blauwe kalksteen). Tot de bouw van deze door Bastiaan de Greef en Willem Springer gebouwde brug lag er een houten ophaalbrug in de stijl van de Magere Brug. Evenals de Hogesluisbrug werd de Blauwbrug beschouwd als een toegangsroute tot de stad. Zeker met de Wereldtentoonstelling van 1883 voor ogen wilde men de brug een luxe aanzien geven.

De ontwerpers oriënteerden zich bij de bouw op de Pont Neuf in Parijs (maar in de snelstromende Seine waren stevige pijlers noodzakelijk, in de Amstel niet). De verzwaarde pijlers hebben de vorm van scheepsboegen. Springers zoon Jan ontwierp de decoraties: de balustrades, de acht zuilen (met halverwege de zuilen een scheepsvorm), maskers en keizerskronen. De scheepsvormen fungeren als dragers voor de dubbele lantaarns.

BLIJF RECHTDOOR LOPEN, STEEK DE ZEBRA OVER EN BLIJF DE AMSTEL VOLGEN TOT DE KRUISING VAN DE AMSTEL EN DE ZWANENBURGWAL

Het zwarte **Monument Joods Verzet 1940-1945** (1988) op de hoek van de Amstel en de Zwanenburgwal is van Joseph Glatt. Het is opgericht ter herinnering aan alle joodse verzetsmensen die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Het bestaat uit een metershoge zwarte granieten zuil met daarop afgebeeld de stenen tafelen. In het Hebreeuws en het Nederlands is op de voorzijde van de zuil de volgende tekst te lezen:

TER HERINNERING AAN HET VERZET
VAN DE JOODSE BURGERS
GEVALLEN IN 1940-1945
5700 – 5705 (joodse jaartelling)

Vóór brug 229 staat het beeld van Baruch **Spinoza**, onthuld op zijn 376^e geboortedag. Het in 2008 door Nicolas Dings ontworpen beeld staat vlak bij de geboorteplek van de filosoof, de pleitbezorger van vrijheid van meningsuiting en tolerantie (gesymboliseerd door de exotische halsbandparkieten, die zich in Amsterdam een plaats naast de mussen verwierven). De rozen op zijn mantel verwijzen naar zijn zegelring met roos, vanwege zijn Portugese afkomst.

In het ellipsvormige voetstuk (als verwijzing naar de banen van de planeten in het universum, dat Spinoza trachtte te doorgronden) staat: "Het doel van de staat is de vrijheid".

De icosaeëder (de twintig gelijkzijdige driehoeken) verwijst naar zijn vak als lenzenlijper, maar staat ook symbool voor zijn filosofisch gedachtegoed (het universum als model, geslepen door de menselijke geest).

GA LINKSAF DE IR. B. BIJVOETBRUG OVER (BRUG 229), LOOP DOOR DE STAALSTRAAT EN GA VOOR DE GROENE OPHAALBRUG LINKSAF DE KLOVENIERSBURGWAL OP

De kloveniers aan weerszijden van het uurwerk op het koepeltorentje van het Doelenhotel aan je rechterhand verwijzen naar de plek waar vroeger de Kloveniersdoelen gevestigd waren. De doelen fungeerden als oefenruimte voor de schutterij, bewapend met musketgeweren (of kloven, afgeleid van het Franse *coulevrines*). Rembrandt schilderde in 1642 zijn beroemde groepsportret 'De Nachtwacht' voor deze schutterij.

STEEK DE HALVEMAANSBRUG OVER EN BLIJF DAARNA RECHTS AANHOUDEN MET HET WATER AAN JE RECHTERHAND

Tegenover Hotel de l' Europe staat op het brughoofd van brug 01 een koperen beeldje van Hildo Krop. De sluier van deze **Vrouw Fortuna** (1948) wappert in de wind.

De opdracht voor de Romeinse godin van geluk, staande op de wereldbol, was hem verleend als eerherstel, nadat Krop in de oorlog ontslagen was omdat hij het lidmaatschap van de *Kulturkammer* geweigerd had. In 1959 ontving hij de Prijs van de Stichting Kunstenaarsverzet.

Het in 1989 gestolen beeldje, dat bij een Brussels antiquair werd teruggevonden, is tweemaal herplaatst (van het Rokin op de plek van Wilhelmina en van het Muntplein).

De **Munttoren** maakte vroeger deel uit van een stadspoort. In de zeventiende eeuw werden er munten geslagen.

BLIJF RECHTDOOR LANGS HET WATER OP HET ROKIN LOPEN TOT HET WATER EINDIGT

Het bronzen **Ruiterstandbeeld van koningin Wilhelmina** (1972) is van Theresia van der Pant).

Voor het witte gebouw van **Arti et Amicitiae (links)** maakte beeldhouwer Franz Stracké beelden van de **vier muzen**.

De os in het **fronton** is waarschijnlijk een verwijzing naar het Sint-Lucasgilde. Lucas, met een os als attribuut, was de beschermer van de kunstenaars. In de **medaillons** aan de gevels zijn bekende kunstenaars en architecten weergegeven

Het Allard Pierson Museum aan de overkant van het water (nu een archeologiemuseum, maar oorspronkelijk gebouwd als hoofdkantoor van de Nederlandse Bank) heeft twee vrouwen in **het fronton** (een vrouw met een zeilboot en een vrouw met een locomotief, als verwijzing naar de handel). Het kleurverschil in deze neoclassicistische gevel is te verklaren door het gebruik van verschillende soorten zandsteen. Vanuit dit gebouw verzorgden de gebroeders Van Hall in de Tweede Wereldoorlog de financiering van het verzet (verfilmd in de film 'Bankier van verzet').

SLA BIJ HET RUITERBEELD RECHTSAF DE LANGE BRUGSTEEG IN, STEEK DE NES OVER EN LOOP VERDER OVER DE GRIMBURGWAL, STEEK DE SLEUTELBRUG OVER EN GA LINKSAF DE OUDEZIJD VOORBURG WAL OP

Direct over de brug op de hoek rechts het **Huis aan de Drie Grachten**. De gevelsteen vertelt van de Fluwelen Burgwal, verwijzend naar de welgestelde bewoners die zich in fluweel hulden.

Op nummer 231 de voormalige **Agnietenkapel** met toegangspoortje. De bijzondere bak- en zandstenen poort werd in 1571 in renaissancestijl ontworpen door architect Vredeman de Vries. De poort is versierd met leeuwenmaskers, diamantkoppen en geometrische patronen. Boven op de poort is het stadswapen van Amsterdam te zien en het jaartal 1631. De kapel werd toen gebruikt als stadsboekerij en Atheneum Illustre (de voorloper van de Universiteit van Amsterdam). Na de Alteratie van Amsterdam in 1578, waarbij het katholieke stadsbestuur werd afgezet, verloren veel katholieke kloosters hun functie. Tegenover de Agnietenkapel ligt op **huisnummer 316** een classicistisch dubbelhuis van architect Vingboons met een afbeelding van **Jacob's Droom** in de gevel. In het bijbelboek Genesis staat hoe Jacob droomde dat hij een ladder zag, die tot de hemel reikte en waarop engelen afdaalden en opstegen.

Iets verder na de voetgangersbrug op nummer 300 de **Stadsbank van Lening** of Lommerd, een Amsterdamse kredietbank, opgericht in 1614. Op de gevelsteen staat geschreven door Balthazar Huydecoper in 1740:

*Hebt gy noch geld, noch goed: gaa deze deur voorby.
Hebt gy 't laatste, en mist gy 't eerste, kom by my.
Geef pand, ik geef u geld. waarom zoude ik u borgen?
Of is 't u niet genoeg dat gy van 't mynen teert?
Maart eyst gey u pand terug, zo dient ge in tyds te zorgen,
dat my myn hoofdsom, met de rente wederkeert.
Zo help ik u en my, en toon, aan de onderzoekers
vanmyn geheymen, 't graf des eervergeeten woekers.*

Ter hoogte van Voetgangersbrug 203 ligt **op nummer 197** het **Bridges restaurant (Hotel The Grand)** gevestigd in het voormalige stadhuis van Amsterdam.

De in de stijl van de Amsterdamse School ontworpen aanbouw aan het Prinsenhof uit 1578 is van Nicolaas Lansdorp en Allard Hulshoff (1926). Architecten bij Publieke Werken werkten vaak nauw samen, waardoor die herkenbare huisstijl van de Amsterdamse School ontstond.

Hulshoff, directeur Gebouwen bij de afdeling Dienst der Publieke Werken, liet Hildo Krop reeksen samenhangende sculpturen maken met als onderwerp enerzijds Amsterdam en anderzijds wenselijke eigenschappen voor bestuurders. Zoals bij de deuromlijsting: gedachte, bevel en uitvoering.

Ook maakte hij een reeks gespiegelde en repeterende figuren als granieten pijlerbekroningen van de naar voren springende zuilen: het raadsel van het begin (een hoofd met scheppende hand en daarin twee personen), de doem van het noodlot (geslagenheid, een knielende persoon met gebogen hoofd tussen zittende personen) en de mens en de oneindigheid (een staande man tussen kronkelende slangen).

Bij raamdecoratie van de in klei gebakken beelden liet Krop zich inspireren door het stadsgedicht 'Amsterdam' van de socialistische schrijver Adema van Scheltema en zien we onder meer de Amsterdamse stedenmaagd. De moeilijk leesbare beelden zijn repeterend en gespiegeld.

De sluitsteen van gebakken aarde **in de poort** verwijst naar **Gijsbert van Amstel**.

Wanneer je door de poort loopt, kom je uit op het **Prinsenhof** (tegenwoordig Hotel The Grand). Dit gebouw heeft sinds de vijftiende eeuw verschillende functies gehad, zoals klooster, logement, admiraliteit en stadhuis.

In het **fronton** van de gevel zie je Neptunus en een leeuw die een wapen vasthoudt en 'de Hollandse tuin' bewaakt.

Aan de overkant van het water **op nummer 274** staat de voormalige Grote Vleeshal, herkenbaar aan de **drie ossenkoppen**.

Iets verder van het stadhuis staat het **Openbaar Urinoir** dat Hulshoff tegelijkertijd met het stadhuis ontwierp in 1926. Hildo Krop beeldhouwde de staande man (volksredenaar) met gebalde vuist, omringd door hoofden met open monden (alsof ze leuzen roepen in de richting van het stadhuis). Het stadhuis verdiende een voornamer toilet dan de bekende metalen krul.

Huisnummer 187 is een pand uit 1663 met in de klauw- of vleugelstukken van de halsgevel enkele zwarte mensen en indianen, die verwijzen naar handelswaar als tabaksrollen en manden.

GA LINKSAF, OVER DE VARKENSSLUIS (ONDER AMSTERDAMMERS OOK WEL BEKEND ALS DE PILLENBRUG, VANWEGE DE DRUGSHANDEL) EN VERVOLG DE WANDELING AAN DE ANDERE KANT VAN DE OUDEZIJD'S VOORBURGWAL (MET HET WATER AAN JE RECHTERHAND)

De kunstenaar Martie van de Loo ontwierp voor deze brug de **beeldengroep 'Wandelend naar de Nieuwmarkt'** (1984). Het zijn mensfiguren zonder benen met een oosters uiterlijk als verwijzing naar de Chinese wijk.

Nadat de beelden vernield waren, werden ze in 2011 weer teruggeplaatst, maar nu op een gemetselde stenen sokkel. Ze kunnen als bankje worden gebruikt.

Aan de overkant van het water **op nummer 131** steunen twee vrouwenbeelden het balkon, kariatiden genoemd. Het woord kariatide betekent zoveel als 'priesteres uit Karyae', een oude stad op de Peloponnesos.

Brug 206 **Oudekerksbrug** wordt ook wel een architectonische leugen genoemd, omdat hij ouder oogt dan hij in werkelijkheid is (gebouwd in 1977).

SLA LINKSAF EN LOOP OM DE OUDE KERK HEEN

De Oude Kerk was vanaf ca. 1306 aan Sint-Nicolaas gewijd (de patroon der zeevaarders, zoals in veel havensteden). Na de Alteratie van Amsterdam in 1578, waarbij het katholieke bestuur verdreven werd, richtte men de kerk in voor de protestantse eredienst. Tal van glas-in-loodramen, altaren en beelden werden vernield.

De kerk in de stijl van de Hollandse gotiek heeft een rijke bouwgeschiedenis. De houten kapel werd vervangen door een hallenkerk met drie even hoge beuken. Later wordt er een breder koor aangelegd en worden de smalle zijbeuken vervangen door brede zijbeuken. Er kwamen kapellen. In de zestiende eeuw worden het schip en de kruising verhoogd. De toren wordt verhoogd en voorzien van een nieuw klokkenspel.

De kerk ligt midden in de rosse buurt.

Achter de kerk staat het bronzen beeld '**Belle**', in 2007 gemaakt door Els Rijerse als eerbetoon aan sekswerkers wereldwijd. Elk jaar op 17 december, de Internationale Dag tegen Geweld tegen Sekswerkers, worden er bloemen gelegd.

WANNEER JE WEER TERUG BENT OP DE OUDEZIJDS VOORBURG WAL ZET JE DE WANDELING (AAN DE LINKERKANT) VOORT

Huisnummer 19, tegenover Ons' Lieve Heer op Solder aan de overkant van het water, heeft een indrukwekkende pilaster-halsgevel met enorme **dolfijnen in de vleugelstukken** (1656).

Ons' Lieve Heer op Solder is een zeventiende-eeuwse schuilkerk in een woonhuis met een kerk op zolder (aangezien het in die tijd voor katholieken verboden was om hun geloof in het openbaar uit te oefenen).

Direct na brug 208 (Majoor Bosshardtbrug) staat vlak voor de Leuwenburgh een zwart bankje met een beeltenis van deze majoor van het Leger des Heils, waar zij verslaafden en daklozen hielp. Vanwege deze hulp werd ze in 2009 tot grootste Amsterdammer aller tijden benoemd.

De Leuwenburgh (huisnummer 14) werd in 1605 gebouwd door een Russische koopman uit Riga (de gevelsteen met twee gekruiste sleutels is het wapen van Riga). Op de linker gevelsteen staat een fort met een leeuwenkop. Sinds 1951 is er in dit pand een goodwill-centrum van het Leger des Heils gevestigd.

BLIJF DE OUDEZIJDSVOORBURG WAL VOLGEN TOT VOOR HET PAND MET DE VELE GEVELSTENEN, SLA METEEN RECHTSAF DE SINT OLAFSSTEEG IN EN GA DIRECT RECHTSAF DE ZEEDIJK OP.

Wanneer je op de **Kolksluis** staat, zie je **rechts in de zijgevel** een beeltenis van **St. Olav**, als een verwijzing naar de naburige St. Olafskapel. Olaf was de patroon van de zeevaarders.

Kijk je **links**, naar boven naar de **dakrand**, dan zie je een grote **goudkleurige leeuwenkop** op de daklijst.

GA DIRECT NA HET KOLKSLUISJE LINKSAF DE OUDEZIJDS KOLK IN, SLA RECHTSAF EN LOOP OM DE SCHREIERSTOREN HEEN DE PRINS HENDRIKKADE OP

De Schreierstoren is een verdedigingstoren uit 1487. Vroeger heette de toren de Schrayershoucktoeren ('schray' is scherp): de stadsmuur maakte hier een scherpe hoek. Later werd er een andere verklaring gegeven aan de naam. De toren zou op de plaats liggen, waar vrouwen huilend afscheid namen van hun man, voordat hij op een VOC-schip vertrok.

In de noordoostelijke muur werd een plaquette aangebracht ter herinnering aan het feit dat Hudson in 1609 hiervandaan vertrok naar de Nieuwe Wereld.

BLIJF DE PRINS HENDRIKKADE / BINNENKANT VOLGEN TOT HET AMRATH HOTEL, WAAR JE RECHTSAF SLAAT NAAR DE BINNENKANT

Tegenover het Amrath hotel zie je op de Prins Hendrikkade op de Kraansluis een **borstbeeld van Prins Hendrik de Zeevaarder** (1885, van Frans Stracké).

Bij het **Amrath hotel** (1913 -1916), voormalig **Scheepvaarthuis**, kon je kaartjes kopen voor verre zeereizen.

Van der Mey zette zich met deze expressieve, rijk gedecoreerde bouw af tegen de sobere, rationele bouw van Berlage. Met de uitbundige decoraties in verschillende materialen (smeedwerk, beeldhouwkunst, glas-in-lood) is het een prachtig voorbeeld van *Gesamtkunstwerk* waarin architecten, beeldhouwers, siersmeedwerkers en glazeniers vanuit één gedachte samenwerkten aan een gebouw. Doordat het gebouw aan de binnenkant wordt gedragen door een betonnen skelet kon er rijkelijk geëxperimenteerd worden met metselverbanden. Bij de opening van het gebouw werd de naam Amsterdamse School geïntroduceerd. Ook aan het interieur van het gebouw werkten smeden, textielontwerpers en meubelontwerpers samen. Het atelier van Ed. Cuypers, waar menig architect van de Amsterdamse School werd opgeleid, ligt aan de basis hiervan. Ook Piet Kramer en Michel de Klerk waren betrokken bij de bouw van het Scheepvaarthuis.

Bij de ingang bracht Hendrik van den Eijnde de vier wereldzeeën, waar de rederijen op voeren, in beeld. De zes scheepvaartmaatschappijen, de opdrachtgevers voor het gebouw, zijn herkenbaar aan hun beginletters (onder meer KPM, KNSM, NRM).

De hoofdingang van het gigantische, driehoekige gebouw wordt bekroond door een afgeknotte toren. De loden dakranden zijn uitgevoerd in de vorm van golven en scheepstouwen.

Het gebouw staat op de plek waarvandaan Cornelis Houtman (het eerste natuurstenen portret van links) in 1595 zijn reis naar de Oost begon.

De decoraties van het gebouw verwijzen zowel naar de zee (de wereldzeeën, dolfijnen, walvissen en golfpatronen) als naar de handel (Mercurius) en de rijke scheepvaartgeschiedenis van Amsterdam.

In de natuurstenen uitstekende blokken zijn door Hildo Krop portretten van zeevaarders, ontdekkingsreizigers, gouverneurs van koloniën en geleerden in beeld gebracht, naar schetsen van Michiel de Klerk. Willem Barentsz. (de ontdekker van Spitsbergen) is derde kop van links.

Onder een verticale raampartij bevinden zich twee lichtbruine tegels. Links drie personen aan weerszijden van golven met als onderschrift "Deze scheidt de volken", daarnaast drie personen aan weerszijden van schepen met als onderschrift "Scheepvaart brengt bijeen".

Het siersmeedwerk werd naar ontwerp van De Klerk en Kramer uitgevoerd door de firma Winkelman & Van der Bijl en de firma Spaan. Het glas-in-loodwerk is van Bogtman.

In 1983 neemt het Gemeentevervoerbedrijf haar intrek in het gebouw, nadat de scheepvaart minder belangrijk geworden was. In 2007 werd er een vijfsterrenhotel in het gebouw gevestigd.

De Waaleilandsbrug is in 1913 door Jo van der Mey ontworpen. De massiviteit van de brug en de driehoekige doorvaarten vallen direct in het oog. Die hoekigheid vind je terug in de smeedijzeren balustrade van de brug.

De smeedijzeren zeepaardjes onder aan de lantaarns zijn mogelijk het werk van zijn toenmalige assistent Piet Kramer.

Destijds werden de driehoekige, kepervormige doorvaarten sterk bekritiseerd, omdat ze niet zouden passen in de vloeiende lijnen van de traditionele boogbruggen.

LOOP DE WAALEILANDSBRUG OVER, SLA LINKSAF DE OUDE WAAL OP EN GA BIJ DE MONTELBAANSTOREN LINKSAF

De Montelbaanstoren (1516) werd gebouwd als uitkijktoren over de Zuiderzee. De naam ontstond doordat hertog Alva een kasteel wilde bouwen naast de toren (Monte Alba), hetgeen verbasterd zou zijn tot Montelbaanstoren.

Begin zeventiende eeuw verloor de toren haar functie en plaatste Hendrik de Keyser er een sierbekroning in renaissancestijl op.

SLA BIJ DE PRINS HENDRIKKADE RECHTSAF EN STEEK DE KIKKERBILSSLUIS OVER

Vanaf de Kikkerbilssluis kun je aan de overkant van het Oosterdok **ter hoogte van de Openbare Bibliotheek 'de blozers'** zien van Marjet Wessels Boers (2012). Boven op het lifthuisje van de fietsenstalling Oosterdoks Eiland plaatste ze twee epoxy wezentjes (**blozers**), die omlaag kijken.

Overdag worden de zwarte zonnecellen van de wezentjes opgeladen. In de avond gaan de ogen van de blozers open en lichten de lijfjes wit op. Wanneer fietsers afdalen krijgen ze een kleurige lichttrilling (blozen). Met dit illuminatie-object verwijst de Gemeente Amsterdam naar de duurzaamheid die ze nastreeft. De door de dag verzamelde zonne-energie wordt 's avonds afgestaan aan de ledverlichting.

Rechts van de fietsbrug 1939 (Mr. J.J. van der Veldebrug, de bedenker van het tracé van de IJtunnel) zie je in de vorm van een gigantisch kopergroen schip het door Renzo Piano ontworpen **NEMO SCIENCE MUSEUM** (1997), dat boven de IJtunnel geplaatst werd. De architect spiegelde in zijn ontwerp de tunnel: waar de tunnel omlaag gaat, komt het gebouw omhoog.

Het dakplein van het gebouw fungeert als recreatieplek en uitzichtpunt, maar herbergt ook vetplanten, kruiden en bijenkasten.

BLIJF DE PRINS HENDRIKKADE VOLGEN, STEEK DE IJTUNNEL / EN KORTJEWANTSBRUG OVER

Vanwege de sculpturale vorm wordt het **ARCAM-gebouw Prins Hendrikkade nummer 600** (2003 René van Zuuk) ook wel 'de slak' genoemd. ARCAM behartigt de belangen van architecten en stedenbouwkundigen.

Aan de Prins Hendrikkade waren verschillende instellingen voor de zeevaart gevestigd, zoals de voormalige **Kweekschool voor de Zeevaart (nummer 193)** en het voormalig **Zeemanshuis** (een tijdelijke tehuis voor zeelieden).

Voor het Zeemanshuis (**hoek Kadijksplein**) staat het **beeld van de zeeman** (Joost Barbiers 1980).

Voor het Scheepvaartmuseum ligt een **replica van een VOC-schip**.

BLIJF DE PRINS HENDRIKKADE VOLGEN, DIE EEN FLAUWE BOCHT NAAR LINKS MAAKT, EN STEEK DE KATTENBURGERBRUG OVER

In Het Scheepvaartmuseum (1656, voormalig 's Lands Zeemagazijn, door Daniël Stalpaert gebouwd als opslagplaats voor zeilen, touwen en wapens). In de tongewelven onder het gebouw kon 40.000 liter regenwater opgevangen worden, dat gebruikt kon worden als drinkwatervoorziening voor de schepen.

In het **fronton van de gevel** personifieert een vrouwenfiguur met schepen op haar hoofd 's Lands Zeebewind. Aan weerszijden dragen mannen touwen, een vat, een kanon en een vlag bestemd voor de schepen. Vermoedelijk is het beeldhouwwerk van Artus Quellinus (1655).

Nu je toch voor Het Scheepvaartmuseum staat: het loont de moeite om even van binnenuit een blik te werpen op de prachtige glazen overkapping van de binnenplaats (ontworpen door Liesbeth van der Poll).

SLA NA DE KATTENBURGERBRUG LINKSAF HET KATTENBURGERPLEIN EN DE KATTENBURGERGRACHT OP, LOOP LANGS HET WATER TOT DE PELIKAANSBRUG

Hoewel de **gevelwand van het Kattenburgerplein** oud oogt, betreft het bouw uit 1870, waarbij zoveel mogelijk de oude gevelwand hersteld werd.

Op het plein staat op een hoge sokkel een metalen beeld van de **Sailing Man** (1986) van Albert Freijmuth (een zeilboot op golvend water met een schipper aan dek). De grote werven van de Admiraliteit lagen vooral op Kattenburg.

Het **scheepsanker** is een geschenk van Hoogovens Handel Constructiestaal BV.

De **poëzie** op de **zijgevel Kattenburgerplein/Kattenburgerstraat** is van Henry Kloostr: "blond werd kleur; buren ontwijken; kijken uit ramen; sluiten de rijen".

LOOP DE PELIKAANSBRUG OVER

De in 1670 door Adriaan Dortsman in samenwerking met Daniël Stalpaert ontworpen **Oosterkerk** werd in 1963 wegens bouwvalligheid gesloten. Het optreden van de buurt voorkwam dat de kerk gesloten werd. De kerk is in historische staat hersteld.

De naar een iets verderop gelegen pakhuis vernoemde **Pelikaansbrug** werd in 1984 ontworpen door Dick Sterenberg in de kleuren van de Stijl. De brug verving een veer, de Overhaalsgang.

Links van de brug ligt het van hergebruikt afval gemaakte **Drijvende Yland**. Arie Taal liet zich hierbij inspireren door Jasper Grootveld.

Daarachter kun je de Stoomhellingen van het **Kromhoutmuseum** zien. De Kromhoutwerf verwierf naam met het maken van scheepsmotoren en later ook motoren voor vrachtauto's, bussen en vliegtuigen. Tot 1970 was de werf in bedrijf. Sinds 1973 is er het Museum Kromhout in gevestigd, waar motoren draaiend bekeken kunnen worden.

SLA NA DE BRUG RECHTSAF DE OVERHAALSGANG IN EN VERVOLG DIRECT LINKSAF DE OVERHAALSGANG, SLA LINKSAF DE HOOGTE KADIJK OP, STEEK DE OPHAALBRUG OVER EN LOOP METEEN RECHTS NA DE BRUG DE METALEN TRAP AF

De door Werkspoor op Oosterburg uitgevoerde **ophaalbrug (brug 80)**, met balustrades van siersmeedwerk, werd ontworpen door A. de Graaf (1902). Het is een rijksmonument.

De volgende **brug (brug 327)** was oorspronkelijk een draaibrug voor het spoor. Aan de kant van Artis zijn de tandraden nog te zien in de ronding waar de brug gedraaid werd.

In de **pakhuizen** van het **Entrepotdok** werden de geïmporteerde goederen opgeslagen totdat de invoerrechten betaald waren.

SLA LINKSAF EN SLA VOOR DE ORANJEKAZERNE RECHTSAF DE SARPHATISTRAAT IN

Boven op de **laatste dukdalf voor de brug** staat een **piepklein beeldje van een vrouw die klaar staat om het water in te duiken**.

De **Oranje Nassau Kazerne** op de Sarphatistraat werd in opdracht van Napoleon op kosten van de Amsterdammers gebouwd (1813).

Het kleurige fronton draagt het wapenschild van het huis van Oranje-Nassau en het witte schild verderop verwijst naar de militaire functie van het gebouw, dat onderdeel is van de Hollandse Waterlinie. Het is de langste gevel van Europa.

In de groenvoorziening langs het water staan twee silhouetten in grijs-blauw hardsteen van Huib Fens (1986).

In het **fronton van de Muiderpoort** is het stadszegel van Amsterdam te zien (een koggeschip met twee figuren, als verwijzing naar de handel waarmee Amsterdam groot is geworden).

Direct na de Muiderpoort volgt **brug 264 (Jules Schelvisbrug)**, vernoemd naar de man die zeven concentratiekampen wist te overleven). Voor 2016 stond de brug ook wel bekend als de Artisbrug). De brug is een ontwerp van de Dienst der Publieke Werken, mogelijk door H. Leguyt (een architect in de overgangstijd tussen de neostijlen en de moderne stijl van Berlage).

STEEK DE ZEBRA OVER EN BLIJF DE SARPHATISTRAAT VOLGEN, MET HET WATER AAN JE RECHTERHAND TOT DE GROENSTROOK OPHOUDT, TER HOOGTE VAN STADGENOOT (SARPHATISTRAAT 410)

DAAR GA JE RECHTSAF DE VALCKENIERSTRAAT IN.

SLA BIJ DE KROMMING IN DE VALCKENIERSTRAAT RECHTSAF (EIGEN TERREIN UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM) EN VOLG HET GESTREEPTE BAKSTENEN PAD

Bij de splitsing van de Nieuwe Achtergracht en de Plantage Muidergracht staat op een **pyloon een abstract vormgegeven vogel** (1968) van Dolf Breetvelt (gefinancierd uit de 1% regeling, waarbij 1% van de bouwkosten van de herinrichting van de universiteitsgebouwen aan kunst in de openbare ruimte werd besteed).

**STEEK HET EERSTE WITTE BRUGGETJE OVER EN SLA VOOR DE TWEEDE WITTE BRUG LINKSAF
HOU HET WATER AAN JE RECHTERHAND!**

Hildo Krop, die hier vlakbij aan de Plantage Muidergracht een atelier had, ontwierp tal van beelden voor de Universiteit van Amsterdam, zoals het beeld van Moeder Aarde in het glazen trappenhuis van het Geologisch Instituut.

Voor de gevels van het Geologisch Instituut en het Waals Laboratorium ontwierp Krop in 1930 consoles en gevelstenen van gebakken klei met watervallen, vulkanen, geisers, palmen en boortorens. In graniet zijn mijnwerkers en steenhouwers uitgehakt.

JE KOMT UIT OP DE ROETERSSTRAAT, GA RECHTSAF DE POLAKBRUG OVER

In het plantsoentje voor het Sarphatihuis, waar de gracht zich splitst in de Nieuwe Prinsengracht en de Nieuwe Keizersgracht staat een in tweeën gesplitste metalen zuil van André Volten.

In het fronton van het Sarphatihuis, dat in 1782 gebouwd werd als werkhuis om landlopers en bedelaars van de straat te houden, staat de Amsterdamse stedemaagd.

Ze keert zich tegen luiheid, bedelarij, dronkenschap en liederlijkheid. Hercules houdt met zijn knots deze ondeugden in toom. De stedemaagd wendt haar blik naar de deugden aan de linkerkant (orde, naarstigheid en werkzaamheid). De beelden zijn het werk van Anthonie Ziesenis.

Als gevolg van het rampjaar in 1672, waarbij de Republiek door vier landen werd aangevallen, werden er minder bouw kavels verkocht. Vandaar dat hier zoveel liefdadigheidsinstellingen gebouwd werden. Daarnaast kwam er in de Plantage ruimte vrij voor groen en wandelparken (zoals later Artis en verderop de Hortus).

SLA VOOR BRUG 259 LINKS DE NIEUWE KEIZERSGRACHT IN

Brug 259 is ontworpen door Jo van der Mey en in 1924 aangepast door zijn opvolger Piet Kramer. De brug in de stijl van de Amsterdamse School werd vernoemd naar de verzetstijdster Lau Mazirel (een van de organisatoren van de aanslag op het Amsterdamse bevolkingsregister).

A
driaan Remiëns ontwierp de nijlpaardenkoppen op de walmuren.

In Wittenberg was vroeger een Oude Mannen- en Vrouwenhuis gevestigd. Tegenwoordig is het een hotel.

Op de **Nieuwe Keizersgracht** waren vele liefdadigheidsinstellingen gevestigd.

Achtereenvolgens een Lutherse, een joodse en een katholieke opvang voor bejaarden of zieken.

Nummer 94 Het Hofje van Barmhartigheid. Het hofje diende ter opvang van rooms-katholieke ouderen. In het fronton is het wapen van de stichteres, een adelaar, geplaatst met Lodewijk XVI ornamenten.

Brug 240, de Sarlouisbrug, werd vernoemd naar de in Auschwitz overleden opperrabbijn van Amsterdam.

STEEK DE WIBAUTSTRAAT OVER, LOOP DE SARLOUISBRUG OVER EN SLA LINKSAF DE NIEUWE KEIZERSGRACHT IN. JE LOOPT NU AAN DE ANDERE KANT VAN DE NIEUWE KEIZERSGRACHT

Direct na de brug worden in het **Nationaal Holocaust Namenmonument** de namen van de 102.000 joden en 220 Sinti en Roma herdacht.

Deze buurt maakte deel uit van de welvarende Amsterdamse Jodenbuurt. Ter herinnering aan de 200 vermoorde joodse bewoners van de 30 huizen langs dit deel van de Nieuwe Keizersgracht, werden hun namen aangebracht op metalen plaquettes in de hardstenen band tegenover het huis dat ze bewoonden.

Op nummer 58 aan de overkant het huis, waarvan het balkon door Atlanten gedragen wordt, was de Joodse Raad gevestigd en werden de deportaties in Nederland gecoördineerd.

Op nummer 28 - 44 aan de overkant het Van Brants-Rushofje (architect Marot, in LodewijkXIV-stijl), gebouwd voor de huisvesting van behoeftige arme vrouwen '*niet onder de vijftig jaren oud, van de Lutherse gezindte*'. Het reliëf verwijst naar de weldadigheid.

Rechts ligt het **Museum Hermitage** (tot 2007 een tehuis voor hulpbehoevende bejaarden). Het **hekwerk** rechts met bladmotieven van kunstenaar Michael van Gessel geeft toegang tot de museumtuin.

BIJ DE AMSTEL AANGEKOMEN LINKSAF

De Dirk van Nimwegenbrug werd vernoemd naar een van de leiders van de februaristaking. Op deze brug staat de plaquette van De Schaduwkade.

**BLIJF DE AMSTEL VOLGEN, LOOP LINKS OM HET AMSTELHOTEL HEEN,
LOOP ONDER HET BRUGGETJE DOOR EN JE BENT WEER BIJ DE
WEESPERZIJDE EN DE YSBREEKER**

